

Krajowy Ośrodek
Wsparcia Rolnictwa

RYNEK OWOCÓW W POLSCE

Polskie owoce charakteryzują się wysoką jakością, a bogata baza surowcowa naszego ogrodnictwa stwarza doskonałe warunki do rozwoju przemysłu przetwórczego. Zarówno sadownictwo, jak i przemysł przetwórstwa owocowego oferują krajowym i zagranicznym konsumentom duży wybór smacznych oraz zdrowych produktów.

POLSKA ZNACZĄCYM PRODUCENTEM OWOCÓW W UNII EUROPEJSKIEJ

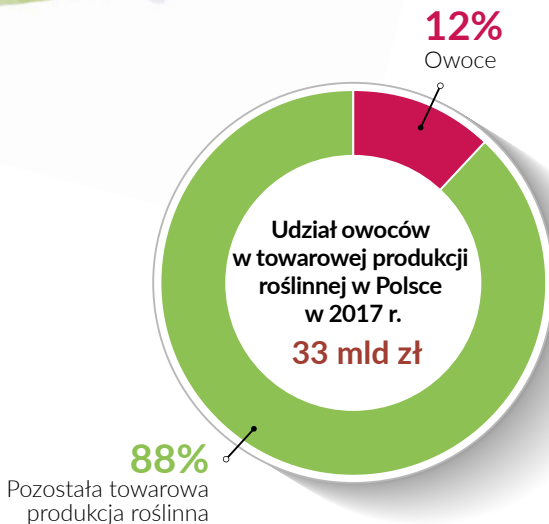

Polska jest znaczącym w Unii Europejskiej producentem owoców klimatu umiarkowanego. Pod względem wolumenu zbiorów plasujemy się za Hiszpanią, a przed Francją i Grecją. Jesteśmy największym w UE producentem: jabłek, wiśni, malin, porzeczek i agrestu. Polska jest również znaczącym unijnym producentem borówek, truskawek i aronii.

Produkcja owoców jest ważnym kierunkiem sektora rolniczego w Polsce. Udział owoców w wartości towarowej produkcji roślinnej w 2017 r. wyniósł 12% (około 4 mld zł).

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. ułatwiło polskim producentom i przetwórcom owoców ekspansję handlową na rynku wspólnotowym. Rozwój zaplecza produkcyjnego i przechowalniczego przyczynił się do zwiększenia konkurencyjności polskich owoców i ich przetworów. Sprzyjało temu także organizowanie się rolników w grupy i organizacje producentów. W Polsce funkcjonują¹

¹ Dane ARiMR (według stanu na 28 września 2018 r.).

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS.

273 uznane organizacje producentów owoców i warzyw (zrzeszające 6,7 tys. członków), jedna wstępnie uznana grupa producentów owoców i warzyw (zrzeszająca 8 członków) oraz jedno zrzeszenie organizacji producentów owoców i warzyw (zrzeszające 4 uznane organizacje producentów owoców i warzyw).

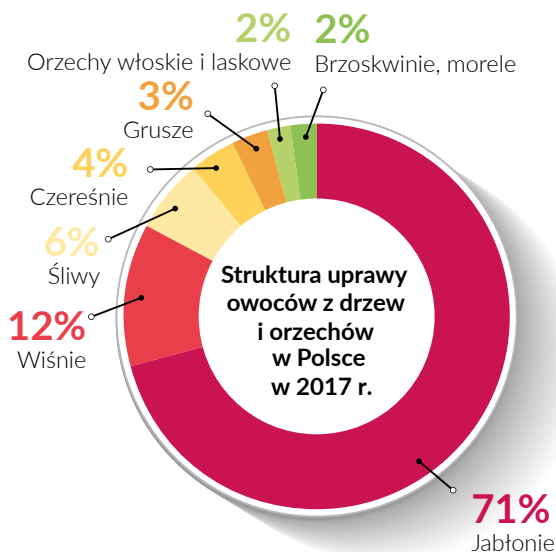
W 2016 r. drzewa owocowe w sadach uprawiało 108 tys. gospodarstw rolnych, a krzewy owocowe – 80 tys. gospodarstw. Średnia powierzchnia uprawy drzew owocowych w sadach wynosiła 2,34 ha, a powierzchnia uprawy krzewów owocowych – 1,42 ha.

Warunki klimatyczne panujące w Polsce sprawiają, że produkcja owoców charakteryzuje się sezonowością i dużymi wahaniami plonów w poszczególnych latach. Polska jest samowystarczalna w produkcji owoców klimatu umiarkowanego. Znaczna

część produkcji jest przeznaczana na eksport. W latach 2015–2017 na eksport kierowano średnio 33% wolumenu produkcji świeżych owoców.

W europejskim systemie ochrony produktów regionalnych i tradycyjnych, prowadzonym przez Komisję Europejską, zarejestrowano (do 18 października 2018 r.) 42 polskie produkty rolne, w tym 6 produktów z rynku owoców. Na krajowej liście produktów tradycyjnych, prowadzonej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wśród około 1,8 tys. produktów żywnościowych znajdują się 162 produkty z rynku owoców i warzyw.

Źródło: obliczenia Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych IERiGŻ – PIB i GUS.

POTENCJAŁ PRODUKCJI OWOCÓW W POLSCE

Produkcja owoców w Polsce od 2013 r. przekracza 4 mln ton (z wyjątkiem 2017 r., kiedy na skutek niesprzyjających warunków pogodowych zbiory wyniosły 3,2 mln ton), co stanowi około 10% wolumenu produkcji w Unii Europejskiej. Temu wzrostowi sprzyja zarówno relatywnie wysokie zasoby ziemi, jak i liczna grupa przedsiębiorczych producentów o wysokim poziomie wiedzy fachowej i marketingowej.

W krajowych zakładach przetwórstwa owoców wdrożone zostały

nowoczesne rozwiązania technologiczne. Dzięki temu zakłady przetwórcze spełniają wymagania sanitarne i techniczne gwarantujące wysoką jakość wytwarzanych przetworów owocowych.

Ważnym czynnikiem stymulującym rozwój krajowej produkcji owoców jest ich eksport. W latach 2012–2017 wpływy uzyskiwane z eksportu owoców (łącznie z reeksportem owoców południowych) kształtowały się na poziomie 0,6–0,7 mld euro wobec około 0,2 mld euro w pierwszych latach członkostwa Polski w UE. Największe przychody uzyskiwane są z wywozu jabłek. Kolejne miejsca pod względem

R

Zbiory owoców w Polsce (tys. ton)

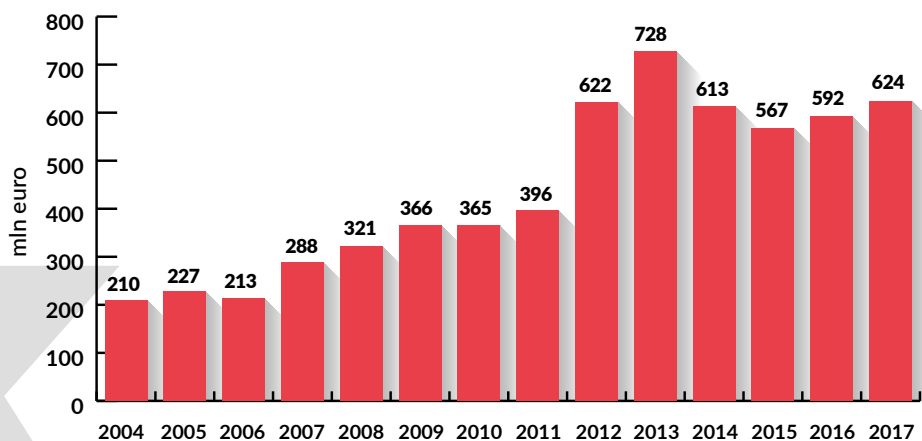
WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2009	2011	2013	2015	2017
Owoce ogółem	3 521	3 646	3 415	4 129	4 049	3 151
Owoce z drzew i orzechy,	3 019	3 100	2 884	3 522	3 542	2 656
w tym:						
Jabłka	2 522	2 626	2 493	3 085	3 146	2 441
Gruszki	87	83	63	76	66	55
Wiśnie	202	189	175	188	174	72
Śliwki	133	121	92	102	91	58
Czereśnie	48	51	38	48	46	20
Brzoskwinie	14	13	9	10	9	5
Morele	5	5	4	4	3	1
Orzechy włoskie	8	12	11	8	6	4
Orzechy laskowe	2	3	3	5	6	5
Owoce jagodowe,	502	546	531	607	507	495
w tym:						
Truskawki	186	198	166	193	205	178
Maliny	57	81	118	121	78	105
Porzeczki	195	196	170	199	154	129
Agrest	20	16	15	15	11	10
Aronia	38	37	48	58	43	49
Borówka wysoka	4	11	9	13	13	16

Źródło: Wyniki produkcji roślinnej GUS, Roczniki statystyczne rolnictwa GUS.

WV

Wartość eksportu owoców świeżych z Polski

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych IERiGŻ – PIB i Ministerstwa Finansów.

wartości sprzedaży zagranicznej zajmują: maliny, gruszki, borówka wysooka (wraz z żurawiną), truskawki, wiśnie i czereśnie oraz śliwki. Mniejsze wpływy uzyskuje się ze sprzedaży zagranicznej moreli i porzeczek.

POLSKIE JABŁKA – DOBRO NARODOWE

Polska jest największym w Unii Europejskiej i trzecim na świecie producentem jabłek. Udział naszego kraju w światowej produkcji jabłek w latach 2014–2016 wynosił około 4%,

a w unijnej – 26%. Największymi konkurentami Polski w produkcji jabłek są Chiny, Stany Zjednoczone oraz Turcja, a spośród krajów unijnych – Włochy i Francja. W latach 2013–2017 areal uprawy jabłoni w Polsce wahał się od 176 tys. ha do 193 tys. ha. W 2017 r. udział powierzchni uprawy jabłoni w areale upraw wszystkich drzew owocowych w kraju wyniósł 71%. W Polsce największa powierzchnia sadów jabłoniowych zlokalizowana jest w tzw. zagłębiach sadowniczych województwa mazowieckiego w okolicach Grójca, Warki oraz Tarczyna.

Polskie sadownictwo charakteryzuje się dużą różnorodnością odmian

Eksport owoców świeżych z Polski

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2009	2011	2013	2015	2017
Owoce ogółem (tys. ton),	650	993	776	1 515	1 176	1 291
w tym:						
Jabłka	434	777	534	1 230	946	1 037
Gruszki	15	20	25	42	29	42
Maliny	32	25	17	16	18	11
Truskawki	23	16	14	14	17	9
Wiśnie	8	10	6	11	13	2
Czereśnie	12	11	5	10	6	1
Śliwki	20	18	10	8	7	3
Porzeczki czarne	10	1	3	6	3	3
Owoce ogółem (mln euro)	210	366	396	728	567	624

Źródło: za lata 2004–2008 dane IERiGŻ – PIB, za lata 2009–2017 obliczenia Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

jabłek. Obecnie w polskich sadach dominują: „Idared”, „Szampion”, „Jonagold”, „Ligoł”, „Gloster”, „Gala” i „Golden Delicious”. Uprawiane odmiany charakteryzują się zwiększoną zdolnością przechowalniczą, większą trwałością w obrocie handlowym oraz mniejszą podatnością na choroby grzybowe.

Od akcesji do Unii Europejskiej produkcja jabłek w Polsce, pomimo wahań, wykazywała tendencję wzrostową – od 2013 r. przekraczając 3 mln ton. W 2016 r. zbiory tych owoców osiągnęły rekordowo wysoki poziom

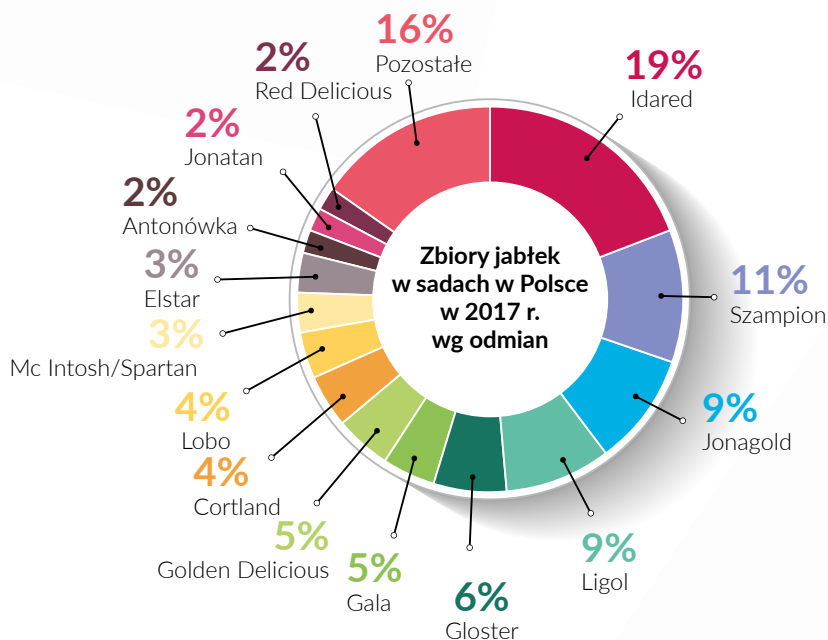
Do unijnego rejestru Chronionych Oznaczeń Geograficznych wpisane zostały dwa gatunki polskich jabłek: **jabłka łąckie** (w 2010 r.) i **jabłka grójeckie** (w 2011 r.).

Jabłka łąckie posiadają tzw. górską zieloną nutkę, czyli są bardzo wyraziste w smaku, charakteryzują się dość wysoką kwasowością, co jest związane ze specyficznym mikroklimatem Kotliny Łąckiej w woj. małopolskim. Należą do nich wybrane odmiany jabłek klasy ekstra i klasy I. Ich rumieniec jest wyraźnie mocniejszy od rumieńca owoców pochodzących z innych regionów. Obrane nie brązowieją.

Jabłka grójeckie są odmianami jabłek klasy ekstra i klasy I, które wywodzą się z grójeckiego zagłębia sadowniczego. Każda z odmian spełnia wymagania dotyczące wybarwienia, wielkości i jędrności miąższu. Wszystkie jabłka grójeckie charakteryzuje specyficzna kwasowość i mocny rumieniec. Zalety tych jabłek wynikają z panujących w rejonie grójeckim warunków glebowych, a także z umiejętności sadowników, na które składa się doświadczenie pokoleń ich poprzedników.

– 3,6 mln ton. W 2017 r. odnotowano spadek produkcji, do którego przyczyniły się niekorzystne warunki pogodowe. Rozwijająca się w Polsce produkcja jabłek była wypadkową czynników rynkowych oraz przekształceń strukturalnych, polegających na wprowadzeniu na szeroką skalę uprawy sadów karłowatych, a także stworzenie odpowiedniego zaplecza produkcyjnego, tj. przechowalni oraz urządzeń do sortowania i pakowania, co umożliwiło wzrost produkcji towarowej i poprawę oferty handlowej.

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS.

Nasz kraj jest zaliczany do największych światowych eksporterów jabłek, czemu sprzyja duża skala produkcji, poprawiająca się jakość odmian deserowych oraz rosnące zainteresowanie zagranicznych konsumentów. Od przystąpienia Polski do UE notowano dynamiczny wzrost wolumenu oraz wartości wywozu jabłek. W 2017 r. eksport jabłek wyniósł 1,0 mln ton i był 2,4 razy większy niż w roku 2004. Jego wartość zwiększyła się z 90 mln euro do ponad 350 mln euro (tj. blisko 4-krotnie) i stanowiła około 60%

wartości eksportu owoców ogółem. W 2017 r. polscy eksporterzy sprzedali za granicę 42% krajowej produkcji jabłek, podczas gdy w 2004 r. udział eksportu w produkcji wyniósł 17%.

Do 2013 r. największym zagranicznym rynkiem zbytu dla polskich jabłek była Federacja Rosyjska. Wprowadzone w 2014 r. rosyjskie embargo na m.in. import owoców z UE skutkowało zmianą kierunków sprzedaży zagranicznej. W 2017 r. jabłka wywożono głównie do krajów Wspólnoty Niepodległych Państw (549 tys. ton, 53% wolumenu

średniorocznie 35 tys. ton jabłek. Importowane jabłka były uzupełnieniem oferty krajowej i nie stanowiły znaczącej konkurencji dla polskiej produkcji.

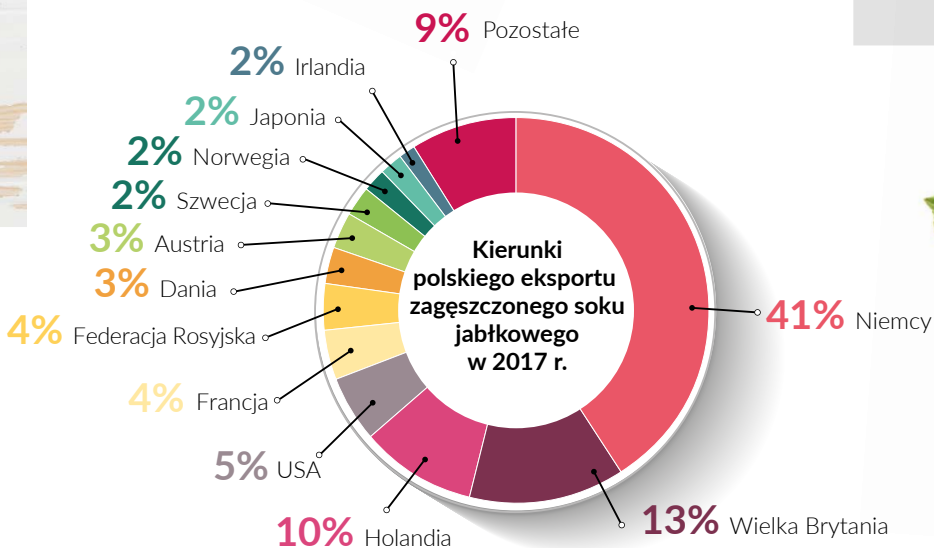
POLSKA ZNACZĄCYM GLOBALNYM EKSPORTEREM ZAGĘSZCZONEGO SOKU JABŁKOWEGO

eksportu), w tym przede wszystkim na Białoruś (42%), a także do Kazachstanu (7%) i na Ukrainę (4%). Do UE w 2017 r. wysłano 380 tys. ton tych owoców (37% wolumenu). Największymi unijnymi nabywcami jabłek produkowanych w Polsce były: Niemcy (10%), Rumunia (5%) oraz Czechy i Litwa (po 3%). Eksportowano je również do krajów nienależących do UE i WNP, m.in. do Serbii (4%) i Egiptu (2%).

Skala importu jabłek do Polski jest nieporównywalnie mniejsza. W latach 2009–2017 Polska importowała (m.in. na potrzeby przemysłu przetwórczego)

Polska jest drugim na świecie, po Chinach producentem i eksporterem zagęszczonego soku jabłkowego. Na rozwój krajowej produkcji ma wpływ dobrze rozwinięty i nowoczesny przemysł przetwórczy oraz odpowiedni surowiec. Od akcesji Polski do UE eksport zagęszczonego soku jabłkowego odznacza się tendencją wzrostową. W latach 2009–2017 jego wolumen sprzedaży zagranicznej kształtował się na poziomie 0,2–0,3 mln ton. Głównymi odbiorcami produkowanego w Polsce zagęszczonego soku jabłkowego były

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

kraje UE, przede wszystkim Niemcy (w 2017 r. – 92 tys. ton całego wolumenu eksportu), Wielka Brytania (29 tys. ton) i Holandia (22 tys. ton). Spośród krajów pozaunijnych zagęszczony sok jabłkowy znajdował nabywców głównie w Stanach Zjednoczonych (12 tys. ton), Federacji Rosyjskiej (8 tys. ton) oraz Japonii i Norwegii (odpowiednio 4,8 tys. ton i 3,9 tys. ton).

OWOCE Z DRZEW – DOJRZAŁY SMAK NATURY

Polska jest największym producentem **wiśni** w Unii Europejskiej. Udział krajowych zbiorów w unijnej produkcji wiśni kształtuje się na średnim poziomie około 50%. Równocześnie Polska jest drugim – po Rosji – producentem tych owoców na świecie.

Areał uprawy wiśni w kraju w latach 2004–2017 wynosił 29–39 tys. ha. Największe uprawy wiśni zlokalizowane są w województwie mazowieckim oraz w województwach: świętokrzyskim, lubelskim i łódzkim. Bardzo popularną odmianą wiśni uprawianą w Polsce jest „Łutówka”. Ponadto duże znaczenie w produkcji towarowej mają m.in. odmiany: „Debreczyn”, „Lucyna”, „Nefris” oraz „Northstar”.

W zależności od warunków pogodowych zbiory wiśni w kraju kształtowały się od 72 tys. ton do 202 tys. ton. Wiśnie produkowane w Polsce kierowane są przede wszystkim do produkcji mrozonek oraz soku. Z wiśni produkuje się również dżemy i konfitury. Owoce te eksportowane są głównie w postaci mrożonej. W latach 2009–2017 wolumen eksportu

mrożonych wiśni kształtował się od 56 tys. ton do 89 tys. ton, podczas gdy wywóz wiśni świeżych wynosił od 2 tys. ton do 13 tys. ton. W 2017 r. głównymi rynkami zbytu dla wiśni mrożonych były Niemcy i Białoruś. Wiśnie należą do grupy owoców o największej zawartości przeciwutleniaczy. Ponadto są niskokaloryczne oraz zawierają duże ilości witaminy B i błonnika.

Polscy sadownicy mają duże doświadczenie w uprawie **czereśni**. Najpopularniejsze odmiany czereśni to „Kordia”, „Regina”, „Burlat”. Wczesne odmiany czereśni zbierane są na początku czerwca, a najpóźniejsze – w końcu

lipca. Areal uprawy czereśni w Polsce w latach 2004–2017 był stabilny i wynosił 10–12 tys. ha. Większe wahania notuje się w wielkości zbiorów, co jest związane z dużą wrażliwością czereśni na przymrozki oraz choroby. Po przystąpieniu Polski do UE zbiory czereśni wynosiły od 20 tys. ton do 54 tys. ton. Czereśnie są zagospodarowywane głównie przez rynek krajowy. W latach urodzaju Polska sprzedaje za granicę do 30% wolumenu krajowej produkcji. W 2017 r. świeże czereśnie były eksportowane przede wszystkim do krajów Unii Europejskiej (m.in. do Belgii, Łotwy i Niemiec) oraz na Białoruś.

Śliwa domowa jest popularnym w Polsce gatunkiem drzew owocowych o wielu odmianach, różniących

się między sobą plennością, terminem owocowania, barwą oraz kształtem owoców.

Pod względem wielkości arealu, uprawa śliw w Polsce plasuje się na szóstym miejscu – po jabłkach, truskawkach, porzeczkach, wiśniach i malinach. Powierzchnia uprawy śliw w Polsce w ostatnich latach wynosiła ponad 14 tys. ha. Zbiory śliwek w latach urodzaju przekraczają 100 tys. ton, co całkowicie pokrywa zapotrzebowanie krajowe. Najpopularniejszymi odmianami śliwek są „Węgierka Zwykła” i „Węgierka Dąbrowicka”, a także „Renkloda Ulena” i „Stanley”. Polski przemysł przetwórczy wykorzystuje te smaczne owoce głównie do produkcji: mrozonek, owoców kandyzowanych,

Do unijnego rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia została wpisana w 2009 r. **wiśnia nadwiślanka** (słupska, słupianka, słupiec) – lokalny typ wiśni sokowej uprawianej w pasie nadwiślańskim, od Ożarowa do Lipska, gdzie występują gleby o podłożu wapiennym. Tradycja jej uprawy sięga ponad 120 lat. Nadwiślanka ma owoce o intensywniejszej barwie i wyraźnie mniejsze od owoców innych odmian. Charakteryzuje się ona także intensywnym, lekko cierpkim i mocno kwaskowatym smakiem. Bardzo dobrze nadaje się do przetworów oraz jest ceniona jako owoc deserowy.

Do unijnego rejestru Chronionych Oznaczeń Geograficznych. zostały wpisane w 2010 r. **śliwka szydłowska** i **suska sechłońska**.

Śliwka szydłowska to określenie owoców różnych odmian śliwy domowej, pochodzących z gminy Szydłów w woj. świętokrzyskim, poddanych procesowi suszenia i wędzenia. Proces ten powoduje, że owoce mają niepowtarzalną barwę, smak oraz zapach. Śliwka szydłowska ma jednolitą elastyczną konsystencję, jej skórka jest pomarszczona i błyszcząca.

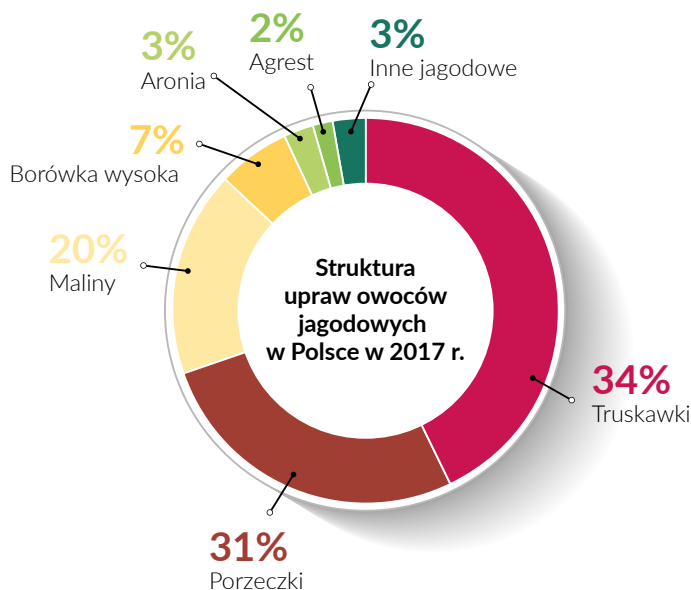
Suska sechłońska jest śliwką poddaną procesowi suszenia i wędzenia. Nazwa pochodzi od gminy Sechna, leżącej w gminie Laskowa, w Małopolsce. Proces wędzenia powoduje, że owoce mają charakterystyczny aromat, niepowtarzalną barwę i są delikatnie słodkie. W procesie tym wykorzystuje się odmiany śliwy węgierki.

suszy, dżemów i powideł oraz wyrobów alkoholowych. Suszone śliwki są bazą do produkcji cenionych przez konsumentów śliwek w czekoladzie.

Gruszki są popularnymi owocami uprawianymi w Polsce. Areal uprawy grusz w ostatnich latach wynosił 8–10 tys. ha. Zbiory gruszek, pomijając lata nieurodzaju osiągają 59–87 tys. ton. Największa powierzchnia sadów towarowych zlokalizowana jest w województwie mazowieckim oraz łódzkim. Najpowszechniej uprawianą odmianą gruszek w Polsce jest „Konferencja”. Znaczny areal zajmują „Lukasówka” oraz „Faworytka”.

Uprawa **brzoskwiń i moreli** w Polsce ma nieco mniejsze znaczenie gospodarcze. Areal uprawy brzoskwiń wynosi 2–4 tys. ha, a moreli 1–2 tys. ha. Gospodarstwa sadownicze specjalizujące się w produkcji tych owoców zlokalizowane są przede wszystkim w województwach: wielkopolskim, dolnośląskim i świętokrzyskim. Głównymi uprawianymi odmianami brzoskwiń są: „Redhaven”, „Reliance” i „Royalvee”, a moreli – „Early Orange”, „Harcot”, „Wczesna z Morden” i „Późna z Morden”. Zbiory brzoskwiń

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych GUS.

w Polsce w latach urodzaju przekraczają 10 tys. ton. Znacznie mniejsza jest produkcja moreli, której zbiory osiągają średnio 3 tys. ton.

POLSKA POTENTATEM W PRODUKCJI OWOCÓW JAGODOWYCH W UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ ZNACZĄCYM PRODUCENTEM GLOBALNYM

Uprawa owoców jagodowych odgrywa istotną rolę w polskiej produkcji ogrodniczej od lat siedemdziesiątych XX wieku. Areał uprawy tych owoców

w Polsce w latach 2014–2017 kształtował się w granicach 138–144 tys. ha. Zbiory owoców jagodowych stanowią średnio 14% zbiorów owoców ogółem. W latach urodzaju zbiory owoców jagodowych wynoszą 0,5–0,6 mln ton. W rozwoju produkcji tych owoców bardzo duże znaczenie ma dobrze rozwinięta baza krajowego przemysłu przetwórczego.

W 2016 r. uprawę **truskawek** w Polsce prowadziło blisko 48 tys. gospodarstw.

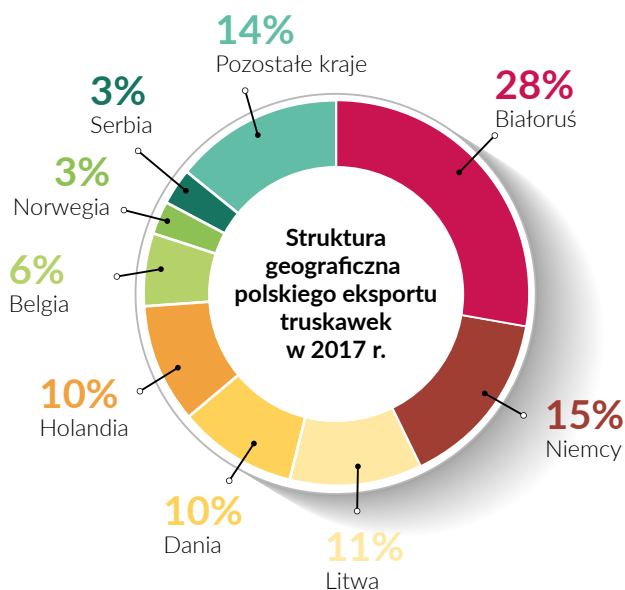
W Polsce dostępnych jest wiele odmian truskawek o zróżnicowanych terminach owocowania. Popularnymi odmianami wczesnymi i średniowczesnymi są m.in.: „Alba”, „Polka”, „Senga Sengana”. Powszechnie uprawianymi odmianami późnymi i bardzo późnymi

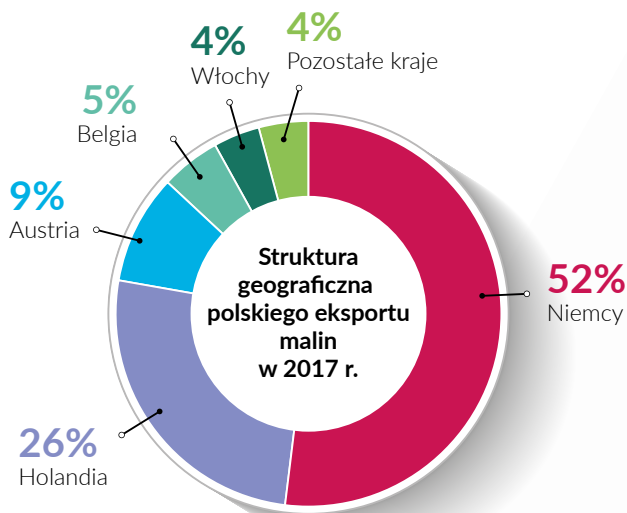
Do unijnego rejestru Chronionych Oznaczeń Geograficznych została wpisana w 2009 r. **truskawka kaszubska** – produkt tradycyjny województwa pomorskiego. Ze względu na warunki dojrzewania truskawkę kaszubską odróżnia, od odmian uprawianych w innych regionach, większa zawartość cukru w owocach. Wynika to ze specyficznego mikroklimatu Pojezierza Kaszubskiego. Bardzo dobrze nadaje się na przetwory (dżemy, soki), jako dodatek do jogurtów oraz do konsumpcji bezpośredniej.

są m.in.: „Perła”, „Malwina”, „Albion”. Krajowe plantacje truskawek w ostatnich latach zajmowały powierzchnię 50–53 tys. ha, a zbiory wahały się od 178 tys. ton do 205 tys. ton. Produkcja truskawek na tak wysokim poziomie stawia nasz kraj w roli drugiego – po Hiszpanii – producenta tych owoców w Unii Europejskiej oraz ósmego producenta na świecie. W 2017 r. udział produkcji polskich truskawek w zbiorach unijnych wynosił 16%.

Polska jest największym producentem **malin** w Unii Europejskiej oraz trzecim – po Rosji i Stanach Zjednoczonych – producentem tych owoców na świecie. W 2017 r. udział

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Polski w unijnej produkcji malin wynosił 53%. Popularnymi odmianami malin uprawianymi w Polsce są m.in.: „Polana”, „Polka”, „Beskid”, „Benefis”. W latach 2004–2017 powierzchnia uprawy malin kształtowała się w granicach 14–30 tys. ha. W latach urodzaju produkcja malin w Polsce kształtowała się na poziomie ponad 120 tys. ton. Maliny produkowane w Polsce eksportowane są przede wszystkim do krajów UE, głównie do Niemiec, Holandii i Austrii. Znaczny popyt na te owoce wykazuje również krajowy sektor przetwórstwa owocowo-warzywnego. Stałym zainteresowaniem konsumentów zagranicznych cieszą się również produkowane w Polsce maliny mrożone – w latach 2009–2017 ich eksport wynosił 39–64 tys. ton.

Produkowane w Polsce mrożone maliny znajdują nabywców przede wszystkim w krajach UE – głównie w Niemczech, Belgii i Wielkiej Brytanii. Poza Unię Europejską trafiają one na Białoruś, do Norwegii i Szwajcarii.

Polska zajmuje trzecie miejsce na świecie w produkcji **agrestu** (po Niemczech i Rosji). W 2016 r. udział krajowej produkcji w wolumenie produkcji światowej wynosił 7%, a w wolumenie produkcji unijnej – 12%. Areal uprawy agrestu jest stabilny i kształtuje się na poziomie 2–3 tys. ha, a produkcja – w zależności od urodzaju – oscyluje w granicach od 10 tys. ton do 20 tys. ton. Popularnymi odmianami agrestu uprawianymi w Polsce są m.in.: „Czerwony triumf”, „Biały triumf”, „Hinnonmaki rot”, „Invicta”.

POLSKIE SUPEROWOCE

Na szczególną uwagę zasługuje grupa określana mianem superowoców. Charakteryzują się one bardzo wysoką zawartością związków korzystnie wpływających na organizm ludzki, co zostało potwierdzone badaniami naukowymi. Są one cennym źródłem dużej ilości przeciwutleniaczy i antocyjanów, witamin, minerałów oraz błonnika. W Polsce do superowoców zalicza się m.in.: aronię, żurawinę, różę owocową, czerwone winogrona, rokitnik, owoce czarnego bzu, borówkę (wysoką, czernicę, brusznicę), a także czarną porzeczkę, jeżynę i dereń.

Polska jest wiodącym światowym producentem **aronii**. Plantacje aronii zajmują areal około 4 tys. ha, a ich produkcja w latach urodzaju przekracza 50 tys. ton. Aronia jest rośliną bardzo dobrze przystosowaną do klimatu umiarkowanego występującego na terenie Polski, co ma wpływ na wysokość plonów. Popularnymi odmianami uprawianymi w Polsce są: „Hugin”, „Nero”, „Galicjanka” i „Viking”.

W produkcji **porzeczek** Polska zajmuje drugie miejsce na świecie, po Rosji. Zbiory tych owoców w naszym kraju stanowią 25% zbiorów światowych oraz 70% zbiorów w Unii Europejskiej. Porzeczkę uprawia się na

powierzchni około 44 tys. ha, a ich produkcja w latach urodzaju przekraczała 160 tys. ton. W 2017 r. w asortymen-
towej strukturze produkcji 73% stano-
wiły porzeczki czarne, które zasługują
na szczególną uwagę. Eksport świe-
żych porzeczek czarnych z Polski był
niewielki i kształtował się w granicach
od 1 tys. ton do 10 tys. ton. Owoce te
wywożono przede wszystkim w posta-
ci mrożonej (15–40 tys. ton).

Borówka wysoka (amerykańska)

jest rośliną pochodzącą z Ameryki
Północnej. Polska jest znaczącym pro-
ducentem borówki w Unii Europejskiej,
z 19% udziałem w zbiorach. W świato-
wej produkcji nasz kraj zajmuje czwar-
te miejsce (po Stanach Zjednoczonych,
Kanadzie i Meksyku), z 3% udziałem. Po
akcesji Polski do UE produkcja borów-
ki w naszym kraju wykazuje tenden-
cję wzrostową. W latach 2004–2017
areal uprawy wzrósł z 1 tys. ha do

10 tys. ha. Równocześnie zbiory tych
owoców zwiększyły się z 4 tys. ton
do 16 tys. ton, a prawie całą pro-
dukcję stanowiły owoce deserowe.
Powszechnie uprawianymi odmia-
nami są m.in.: „Bluecrop”, „Bluegold”,
„Spartan”, „Patriot” i „Duke”.

PRZETWÓRSTWO WAŻNYM KIERUNKIEM ZAGOSPODAROWANIA POLSKICH OWOCÓW

Przetwórstwo owoców jest dobrze
rozwinętą gałęzią krajowego prze-
mysłu spożywczego. Jego rozwojowi
sprzyja bogata i rosnąca baza surow-
cowa oraz zwiększające się spoży-
cie przetworów owocowych. Poziom
techniczny i wydajność pracy krajo-
wego przetwórstwa owoców dorów-
niają standardom rozwiniętych krajów
UE. Od akcesji Polski do UE produkcja
przetworów owocowych zwiększyła
się z 0,8 mln ton do około 1,1 mln ton
w sezonie 2017/2018, tj. o 34%.
Wśród przetworów owocowych do-
minują mrożonki. Ich udział w produk-
cji przetworów owocowych ogółem
wynosi około 40%. Duże znaczenie
w krajowym przetwórstwie owoców
mają także soki zagęszczone, z około
25% udziałem. Ważnymi produkta-
mi przetwórstwa owoców w Polsce
są także: dżemy, marmolady, powidła
i przeciera, soki pitne i napoje. Do roz-
woju przetwórstwa owoców w kraju
przyczynia się w dużym stopniu ros-
nący popyt eksportowy. Źródłem prze-
wag konkurencyjnych polskich prze-
tworów na rynkach zagranicznych są
stosunkowo niskie koszty produkcji,

Produkcja przetworów owocowych (tys. ton)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004/05	2009/10	2011/12	2013/14	2015/16	2017/18 ¹
Ogółem przetwory, w tym:	790	845	868	1 025	1 120	1 055
Soki zagęszczone, w tym:	260	255	261	333	352	207
Sok jabłkowy ²	225	210	225	290	305	175
Dżemy		56	61	55	44	46
Marmolady, konfitury, powidła, przeciery	138	70	69	63	75	70
Owoce mrożone	350	329	345	425	485	390
Susze i pozostałe przetwory ³	30	135	132	149	164	167
Soki pitne, nektary i napoje ⁴	1 200	1 600	1 485	1 525	1 730	1 805

¹ prognoza IERiGŻ – PIB

² po uwzględnieniu importowanego soku zagęszczonego z sokiem wytwarzanym z surowca krajowego

³ kompoty, owoce pasteryzowane, konserwy, przetwory z orzechów

⁴ łącznie z warzywnymi

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych IERiGŻ – PIB.

a także wysoka jakość oferowanych produktów.

W okresie czternastu lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej wolumen eksportu przetworów owocowych zwiększył się z 0,6 mln ton do ponad 1,1 mln ton, a jego wartość wzrosła z 0,5 mld euro do 1,3 mld euro. W strukturze polskiego eksportu przetworów owocowych dominujące znaczenie mają soki oraz mrożonki. W ostatnich latach wolumen eksportu soków ogółem wynosił około 0,5 mln ton.

Sprzedaż zagraniczna mrożonek była nieco mniejsza i kształtowała się na poziomie 0,3–0,4 mln ton.

Kierunkiem rozwoju krajowej branży przetwórstwa owoców jest dalsze dostosowywanie oferty rynkowej do zmieniających się oczekiwań konsumentów. Wzrost świadomości społeczeństwa dotyczący zdrowej żywności będzie wywierał znaczący wpływ na krajowy rynek przetworów owocowych. Podejmowane działania będą zatem ukierunkowane na

Eksport przetworów owocowych

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004/05	2009/10	2011/12	2013/14	2015/16	2017/18 ¹
Ogółem przetwory (tys. ton), w tym:	664	753	691	839	948	931
Soki ogółem:	323	380	325	420	475	481
– soki jabłkowe	227	258	234	308	352	347
– zagęszczone	205	215	196	234	270	184
– niezagęszczone	23	43	37	74	82	163
– pozostałe soki	96	122	92	112	123	134
Mrożonki	281	287	277	325	365	321
Susze	2	3	6	7	6	6
Dżemy, marmolady, powidła, przeciery	23	29	29	31	34	44
Konserwy, owoce i przetwory z orzechów	34	53	54	57	67	78
Owoce tymczasowo zakonserwowane	1	1	1	0,4	0,0	0,0
Ogółem przetwory (mln euro)	522	719	1 083	1 127	1 188	1 307

¹ dane nieostateczne

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR na podstawie danych IERiGŻ – PIB i GUS.

dalszy rozwój rynku produktów innowacyjnych charakteryzujących się wysokimi parametrami jakościowymi. Wyzwaniem dla krajowego przetwórstwa owoców jest wzrost eksportu. Polskie przetwory owocowe cieszą się uznaniem na rynku międzynarodowym, ponieważ wyróżniają się bardzo dobrą jakością, a oferowane

produkty są dostosowane do zróżnicowanych preferencji konsumentów zagranicznych. Dalszy rozwój krajowego eksportu będzie się opierać na rosnącym globalnym popycie na te produkty oraz na prowadzonych działaniach informacyjno-promocyjnych w celu poszerzenia i zdobywania nowych rynków zbytu.

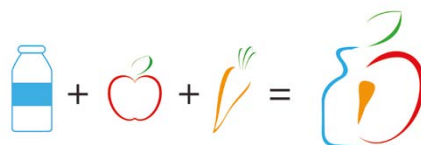
DZIAŁANIA KRAJOWEGO OŚRODKA WSPARCIA ROLNICTWA NA RYNKU OWOCÓW I WARZYW

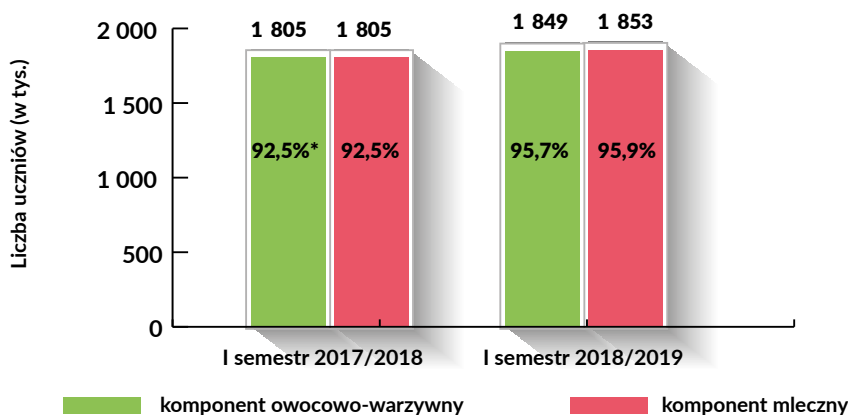
1. „PROGRAM DLA SZKÓŁ” WSPIERANIE KONSUMPCJI I PROPAGOWANIE ZDROWYCH NAWYKÓW ŻYWIENIOWYCH

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa od roku szkolnego 2017/2018 administruje unijnym „Programem dla szkół”, który połączył dwa programy WPR – „Mleko w szkole” (realizowany w Polsce w latach szkolnych 2004/2005–2016/2017) oraz „Owoce i warzywa w szkole” (realizowany w kraju w latach szkolnych

2009/2010–2016/2017). Program ma na celu trwałą zmianę nawyków żywieniowych wśród uczniów szkół podstawowych poprzez zwiększenie udziału owoców i warzyw oraz mleka i przetworów mlecznych w ich codziennej diecie. Jego zadaniem jest również propagowanie w szkołach podstawowych zdrowego odżywiania poprzez realizację działań towarzyszących o charakterze edukacyjnym.

W roku szkolnym 2018/2019 dostarczane są m.in. następujące owoce i warzywa: jabłka, gruszki, truskawki (w II semestrze), śliwki (w I semestrze), marchewki, rzodkiewki, papryka słodka (w I semestrze) oraz pomidory i kalarepka. W I semestrze roku szkolnego 2018/2019 w „Programie dla szkół” uczestniczy łącznie blisko 13 tys. szkół podstawowych, ogólnokształcących

* udział dzieci z klas I–V szkół podstawowych uczestniczących w „Programie dla szkół”

Źródło: opracowanie Biura Analiz i Strategii KOWR.

szkół muzycznych I stopnia oraz ogólnokształcących szkół baletowych. Owoce i warzywa otrzymuje bezpłatnie 1,85 mln dzieci z wyżej wymienionych szkół, które stanowią prawie 96% dzieci z grupy docelowej programu w całej Polsce.

W roku szkolnym 2017/2018 i do końca I semestru roku szkolnego 2018/2019 dzieciom udostępnione zostanie około 238 mln porcji owocowo-warzywnych.

2. PRODUKTY OWOCOWE PRZEKAZYWANE NAJUBOŻSZEJ LUDNOŚCI

W Polsce realizowany jest krajowy Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014–2020, w 85% finansowany ze środków unijnych, a w 15% ze środków krajowych, który polega na udzielaniu pomocy żywnościowej osobom i rodzinom, które z powodu niskich dochodów nie mogą zapewnić sobie/rodzinnie odpowiednich produktów żywnościowych/posiłków. W 2017 r. do magazynów organizacji partnerskich dostarczono 68,9 tys. ton 21 rodzajów wysokiej jakości artykułów spożywczych (w tym m.in. 16,5 tys. ton produktów warzywnych i owocowych), które zostały przekazane do prawie 1,4 mln najuboższych osób w kraju.

Na realizację programu w 2018 r. przeznaczono ponad 390 mln zł, w tym około 354,5 mln zł na zakup żywności. Do magazynów organizacji partnerskich planowane jest dostarczenie 21 rodzajów artykułów spożywczych, w tym m.in. powidła śliwkowe. Żywność zostanie rozdyskrybowana do końca czerwca 2019 r.

3. DZIAŁANIA PROMOCYJNO-INFORMACYJNE

Jednym z kluczowych zadań Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa jest wspieranie rozwoju polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych oraz promocja i zwiększanie konkurencyjności polskiej żywności, w tym owoców i warzyw, w kraju i na świecie. Silna marka polskich produktów żywnościowych jest budowana pod wspólnym hasłem/znakiem „Polska smakuje”/ „Poland tastes good”. KOWR, zgodnie z zapisami ustawowymi, uczestniczy w realizacji działań wspierających promocję produktów rolno-spożywczych, prowadząc je w kilku obszarach.

Od maja 2004 r. do 30 września 2018 r. na realizację 11 branżowych kampanii promocyjnych i/lub informacyjnych dotyczących owoców i warzyw oraz soków i musów Komisja Europejska przyznała Polsce łącznie 33,1 mln euro. W 2018 r. KOWR wspierał realizację następujących kampanii na rynku owoców i warzyw:

„Niezwykłe właściwości zwykłych owoców” – 3-letnia kampania promocyjno-informacyjna, rozpoczęta w 2015 r., dotycząca europejskich owoców jagodowych (truskawek, malin, porzeczek, borówek), prowadzona na rynkach: szwedzkim, fińskim, austriackim, czeskim i polskim. Budżet kampanii wynosił 4 mln euro.

„Soki i musy – witaminy w wygodnej formie” – 3-letnia kampania promocyjno-informacyjna, rozpoczęta w 2015 r., dotycząca soków i musów owocowych oraz warzywnych, prowadzona na rynkach: litewskim, czeskim, słowackim, rumuńskim i polskim. Budżet kampanii wynosił 5 mln euro.

„Czas na jabłka z Europy” – 2-letnia kampania promocyjna, rozpoczęta w 2017 r., dotycząca promocji polskich jabłek, w tym jabłek grójeckich objętych unijnym systemem Chronione Oznaczenie Geograficzne. Kampania realizowana jest w Algierii i Egipcie, a jej budżet wynosi 2,6 mln euro.

KOWR w 2018 r. wspierał również realizację kampanii międzybranżowych promujących kilka grup produktów, w tym produkty z rynku owoców i warzyw:

„EkoEuropa – jakość i tradycja” – 3-letnia kampania promocyjno-informacyjna, rozpoczęta w 2015 r., dotycząca

produktów rolnictwa ekologicznego, w tym owoców, warzyw i przetworów owocowo-warzywnych. Kampania prowadzona była w Stanach Zjednoczonych, Japonii i Singapurze. Budżet kampanii wynosił 1,7 mln euro.

„Smaki Europy – jakość i tradycja” – 3-letnia kampania promocyjno-informacyjna, rozpoczęta w 2015 r., dotycząca promocji m.in. świeżych i przetworzonych owoców oraz warzyw, prowadzona w Algierii, na Białorusi i w Chinach. Budżet kampanii wynosił 5,4 mln euro.

KOWR obsługuje także – finansowany ze środków branżowych – Fundusz Promocji Owoców i Warzyw utworzony w celu wspierania marketingu rolnego i zwiększenia spożycia produktów sadownictwa oraz warzywnictwa. W 2018 r. z funduszu finansowane lub współfinansowane były m.in. następujące kampanie i działania promocyjne: „Dni polskiej żywności wysokiej jakości w Singapurze”, „Wybieram – polskie Eko”, „Stawiam na polskie pomidory”, „Wszystkie smaki i kolory papryki”, „Polska niepodległa smakuje”, „Piknik owocowo-warzywny”, „Lato z borówkami”, „Warzywa i owoce – na szczęście!” (II edycja), „5 porcji warzyw, owoców lub soku” (VIII edycja), „Chrup owoce i warzywa, to na zdrowie świetnie wpływa”, a także działania promocyjne mające na celu zwiększenie spożycia ziemniaków oraz promocja

certyfikacji i innowacyjnych przetworów z owoców i warzyw.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wspiera sektor owocowo-warzywny również poprzez realizację działań promujących produkty rolne i żywnościowe, ze szczególnym uwzględnieniem produktów wysokiej jakości (w tym certyfikowanych produktów rolnictwa ekologicznego, wyrobów regionalnych i tradycyjnych). Promuje także systemy jakości żywności oraz działania mające na celu rozwój wymiany handlowej i zwiększenie konkurencyjności polskich produktów rolno-spożywczych. Pod hasłem „Polska smakuje” KOWR organizuje szereg przedsięwzięć z udziałem przedstawicieli sektora rolno-spożywczego (m.in. stoiska narodowe podczas targów i wystaw, towarzyszące im misje handlowe, spotkania B2B, store-check i szkolenia) w krajach, które charakteryzują się największym potencjałem dla zwiększenia polskiego eksportu żywności. Ponadto KOWR promuje spożycie polskich produktów rolno-spożywczych podczas spotkań, warsztatów, wykładów i prezentacji. Rozbudowywana jest strona internetowa i aplikacja „Polska smakuje” zawierająca bazę wystawców i produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości, produktów ekologicznych, regionalnych, tradycyjnych, a także produktów sprzedawanych bezpośrednio przez rolników.

Polska
smakuje

4. NADZÓR WŁAŚCIELSKI NAD SPÓŁKAMI

Spośród ośmiu spółek hodowli roślin, w których Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wykonuje prawa właścicielskie, trzy spółki prowadzą hodowlę twórczą i zachowawczą oraz nasiennictwo roślin ogrodniczych. W spółkach: „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Sp. z o.o., „PlantiCo Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” Sp. z o.o. oraz Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze „POLAN” Sp. z o.o. zgrupowany jest najcenniejszy materiał genetyczny warzyw, kwiatów i roślin ozdobnych.

Spółki Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa odgrywają dominującą rolę w hodowli roślin ogrodniczych w Polsce, a potwierdza to fakt, że posiadają 59,9% odmian roślin warzywnych, pochodzących z krajowej hodowli wpisanych w Rejestrze Odmian. Udział odmian spółek hodowli roślin warzywnych KOWR, we wszystkich odmianach wpisanych do Rejestru Odmian, wynosi 44,4%. Oferta nasienne firm ogrodniczych KOWR obejmuje łącznie 365 odmian własnych roślin warzywnych w ramach 39 gatunków.

Spółki dostarczają na rynek nasiona odmian wytworzonych w kraju, które dostosowane są do naszych warunków glebowo-klimatycznych i są konkurencyjne cenowo w porównaniu do nasion zagranicznych. Spółki hodowli roślin ogrodniczych KOWR produkują materiał siewny najwyższej jakości – kalibrowany, zaprawiany, inkrustowany oraz otoczkowany.

POLSKA HODOWLA ODMIAN ROŚLIN OGRODNICZYCH

1. „Plantico Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” Sp. z o.o.

- 📍 ul. Parkowa 1a, Zielonki Parcele, 05-082 Stare Babice
- ☎ tel. +48 22 722-90-66, fax. +48 22 722-95-72
- ✉ e-mail: plantico@plantico.pl
- 🌐 www.plantico.pl

2. Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze „POLAN” Sp. z o.o.

- 📍 ul. Rydla 53/55, 30-130 Kraków
- ☎ tel. +48 12 623-38-30, fax. +48 12 623-38-35
- ✉ e-mail: polan@nasiona.pl
- 🌐 www.nasiona.pl

3. „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Sp. z o.o.

- 📍 Nochowo ul. Lipowa 22, 63-100 Śrem
- ☎ tel. +48 61 283-56-55, fax. +48 61 283-74-35
- ✉ e-mail: spojnia.hurtownia@cop.pl
- 🌐 www.nasiona-warzyw.pl

WYBRANE INSTYTUCJE FUNKCJONUJĄCE NA POLSKIM RYNKU ROLNO-ŻYWNOŚCIOWYM

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

- 📍 00-930 Warszawa, ul. Wspólna 30
- ☎ tel. +48 222 500 118
- ☎ faks +48 22 623 27 50
- ✉ e-mail: kancelaria@minrol.gov.pl
- 🌐 www.gov.pl/rolnictwo

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa

- 📍 01-207 Warszawa, ul. Karolkowa 30
- ☎ tel. +48 22 376 76 76
- Telefoniczny Punkt Informacyjny
- ✉ e-mail: kontakt@kowr.gov.pl
- 🌐 www.kowr.gov.pl

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

- 📍 02-822 Warszawa, ul. Poleczki 33
- ☎ tel. 0 800 38 00 84 – infolinia;
- ☎ faks +48 22 318 53 30
- ✉ e-mail: info@arimr.gov.pl
- 🌐 www.arimr.gov.pl

Główny Urząd Statystyczny

Główny Urząd Statystyczny

- 📍 00-925 Warszawa,
al. Niepodległości 208
- ☎ tel. +48 22 608 30 00
- ✉ e-mail: kancelariaogolnaGUS@stat.gov.pl
- 🌐 www.stat.gov.pl

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy

- 📍 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20
- ☎ tel. +48 22 505 44 44
- ☎ faks +48 22 827 19 60
- ✉ e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl
- 🌐 www.ierigz.waw.pl

IJHARS Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

- 📍 00-930 Warszawa, ul. Wspólna 30
- ☎ tel. +48 22 623 29 00
- ☎ faks +48 22 623 29 98
- ✉ e-mail: sekretariat@ijhars.gov.pl
- 🌐 www.ijhars.gov.pl

ORGANIZACJE BRANŻOWE

Ważnym ogniwem w udostępnianiu informacji o rynku owoców i warzyw są organizacje branżowe. Zrzeszają one producentów, przetwórców oraz firmy działające w sektorze ogrodnictym.

Związek Sadowników RP

- 📍 05-600 Grójec, ul. Sportowa 4a
- 📞 tel./faks +48 48 664 37 79
- ✉ e-mail: biuro@polskiesadownictwo.pl
- 🌐 www.polskiesadownictwo.pl

Krajowy Związek Grup Producentów Owoców i Warzyw

- 📍 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20, lok. 321
- 📞 tel. kom. 504 096 015
- 📞 faks +48 22 505 47 01
- ✉ e-mail: biuro@grupyogrodnicze.pl
- 🌐 www.grupyogrodnicze.pl

Stowarzyszenie Polskich Dystrybutorów Owoców i Warzyw „UNIA OWOCOWA”

- 📍 05-600 Grójec, Słomczyn 80
- 📞 tel./faks +48 22 101 26 84
- 📞 tel. kom. 696 859 993
- ✉ e-mail: biuro@uniaowocowa.pl
- 🌐 www.uniaowocowa.pl

Krajowe Stowarzyszenie Przetwórców Owoców i Warzyw

- 📍 20-234 Lublin, ul. Mełgiewska 104
- 📞 tel. +48 81 445 25 30
- 📞 faks +48 81 445 25 31
- ✉ e-mail: biuro@kspoiw.com.pl
- 🌐 www.kspoiw.com.pl

Polski Związek Producentów Ziemiaków i Nasion Rolniczych

- 📍 95-060 Brzeziny, Gałkówek Kolonia 51
- 📞 tel./faks +48 46 874 29 89
- 🌐 www.fbzpr.org.pl

Stowarzyszenie Krajowa Unia Producentów Soków

- 📍 02-532 Warszawa, ul. Rakowiecka 36, lok. 339 i 340
- 📞 tel. +48 22 606 38 63
- 📞 tel./faks +48 22 646 44 72
- ✉ e-mail: biuro@kups.org.pl
- 🌐 www.kups.org.pl

Stowarzyszenie Polskich Szkółkarzy

- 📍 96-100 Skierniewice, ul. Rybickiego 8
- 📞 tel./faks +48 46 832 14 84
- 📞 tel. kom. 601 345 368
- ✉ e-mail: stowarzyszenie@sps.agro.pl
- 🌐 www.sps.agro.pl

Związek Szkółkarzy Polskich

- 📍 00-175 Warszawa, al. Jana Pawła II 80, lok. 71
- 📞 tel./faks +48 22 435 47 22
- ✉ e-mail: zszp@zszp.pl
- 🌐 www.zszp.pl

Krajowa Rada Izb Rolniczych

- 📍 00-515 Warszawa, ul. Żurawia 24 lok. 15
- 📞 tel. +48 22 821 92 65
- ✉ e-mail: sekretariat@krir.pl
- 🌐 www.krir.pl

Polski Związek Ogrodnicy

- 📍 91-348 Łódź, ul. Świętej Teresy 56/58
- 📞 tel./faks +48 42 651 23 25
- ✉ e-mail: zwogr@wp.pl
- 🌐 www.fbzpr.org.pl

Broszurę opracowano w Biurze Analiz i Strategii Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa m.in. na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Ministerstwa Finansów, a także raportu „Rynek owoców i warzyw” Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego.

Broszura ma charakter wyłącznie informacyjny. KOWR zastrzega, że publikacja ta nie stanowi oferty kierowanej do beneficjentów ani nie jest zobowiązaniem KOWR do działań mogących wynikać z treści broszury.

Krajowy Ośrodek
Wsparcia Rolnictwa

ul. Karolkowa 30,
01-207 Warszawa
www.kowr.gov.pl

© KOWR listopad 2018
ISBN 978-83-66255-00-5